

ستراتیجیا نائف و نافرٹیزیا ساخلہم ل دھوکئی 2018 - 2023

ب ریکا
ریقہ پھریا نایفا دھوکئی
ریقہ پھریا نایفا دھوروبہرین دھوکئی
ریقہ پھریا نایفا و سولینان ل دھوکئی
دہستہیا حہواندن و کار و بارین مروقی (BRHA)

نوفمبر 2018

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

نافهروك

3	كورتيا پهيفا
4	پيشگوتن
5	1. كورتيا ريفه بهري
5	2. داناسين
9	3. پيرسگريكين ناف و نافريزيا ساخلمه دهوكي
۱۱	4. ديتنا دير يا سهكتورين ناف و نافريزيا ساخلمه دهوكي
11	5. نارمانجين ستراتيجي
11	6. بوچون و بنه ماين پيشاندانا ربي
12	گريدان 1: سيناريو

کورتیا په یفان

ده فمرا خومالی	AoO
دهستیا همواندن و کار و بارین مروقی	BRHA
سمر وکاتیا تهنروستی	DoH
ریقه بهریا پلان دانانا جهه کی	DoSP
سمر وکاتیا گشتی یا ناف و سولینا	GDW&S
سیستمی زانیاریین جیوگرافی	GIS
حکومتا عیراقی	GOI
دهر بهد رین نافخوی	IDPs
دهولمتا نیسلامی یا ل عیراق و سوریا	ISIS
ریقه بهریا یه کبوی یا سمر چاوین ناف	IWRM
حکومتا هریم کوردستانی	KRG
هریم کوردستانا عیراقی	KRI
ریژمیا لترین ناف بو هر کسه کی د روژی دا	Lcd
مترین سیجاری	m³
نار مانجین پیشچونین میلیونی	MDGs
وزارمتا شارهدار و گهشتیاری	MMT
وزارمتا ژینگه هی	MoE
وزارمتا دارایی	MoF
وزارمتا تهنروستی	MoH
وزارمتا پلان دانانی	MoP
ریکخراوین نه حکومتی	NGO
نافا نه کار ب دست	NRW
دانانا شول و لینهرین	O&M
هاوبه شیا سهکتورئ تاییمت دگهل گشتی	PPP
نار مانجین پهر سه ندین بهر دهوام	SDGs
نافا هزر بو نه هینته کرن	UfW
نهتوین یه کگرتی	UN
بهر نامی پیشقه چونا نهتوین یه کگرتی	UNDP
سپنردراوئ بلندی نهتوین یه کگرتی بو په نابهر	UNHCR
ریکخراوا نهتوین یه کگرتی بو زاروکان	UNICEF
زانکویا دهوک	UoD
دلارا نهمریکی	US\$
ناف و نافریژیا ساخلمی و پاقری	WASH
ریکخراوا تهنروستییا جیهانی	WHO
ناف و سولین	W&S
ستراتیجیا ناف و نافریژیا ساخلم	W&SS

پيشگوتن:

ئەز كەيفخوشم كو ستراتيجيا ئاڧ و ئاڧرئزيا ساخلميا ۲۰۱۸-۲۰۲۳ يا دھوكئ پيشكيشي ھموه بكم. ب ھمفكارى و پشتگيريا گھلمك ھمفكاران، ھيفدارم كو ئەف بھلگھيا ستراتيجي ئارمانجئن مھ يئن پاشروژئ دەست نيشان بكمت و مھبھستئن مھ رئيسر بكمت دا كو د ۵ ساللئن بھئت دا ئەنجامئن ئاڧ و ئاڧرئزيا ساخلم ب جھبئئن.

ئەف ستراتيجيھ ھور دبئت كو ل سمر بنگھئ يھكگرتئ ژ بو پئش ئئخستنا بھرچاڧ يا چئفاكي، ئابورى، و ژئنگھھپارئزى يا ئاڧ و ئاڧرئزيا ساخلم. گريدانا كھمبونا ئاڧئ ب ئمولھھيا ئاڧئ بھرپئرسيارئھك گران ل سمر ھمھي پا پارمزانئن ئاڧئ نھ ل پارئزگھھا دھوكئ. ئەف ستراتيجيھ كھسانئن گرنك ديارككھت دگھل كار و بارئن وان، بھلئ پا نھگھرئ سمرمكى دانانا پلانھكا ب جھئنانئ يا ب پولئبئتك. ئەفھ گرنكھ ژ بو گريدانا و يھككرنا ھولئن وان ل سمر بنگھھئ ھسابكرن و كھسايھتيا كھسانھي.

ئەف ستراتيجيھ ھمروھسا بھرسفدانا دورپئچا مالبائتئن ل پارئزگھھا مھ كو ژ بھر ھئرش و داگيركرنا داعشئ ل ۲۰۱۴. ئەفئ نارئشئ گھلمك ئالوزى چئكرن ژ بو پھيداكركنا ئاڧئ دگھل نارئشا گھورئنا ھوايئ. گھورئن كھتھ د سئنارئوئئن جئوپولئتيكى كو پتر گرزئ چئكرن و پتر ھولئ بدھئن كو بھرھف ئارمانجئن دوماندنا جئھانئ. پتر بومھ دھرفھت چئكر دا كو ئاڧئ ب پارئرحن ژ بو پاشروژھكا گھش بو دھوكئ.

ئەف ستراتيجيھ ب گرنكى ددانئت كو رئكھكا يھكبويئ بھئتھ دانان ژ بو رئفھبرنا ئاڧئ ب شئوازكئ دامايئ لگھل نارئشئن پاشروژئ. ئالوزى گھلمك بئت ھمئ. يا گرنكھ كو پروجھكت بھئتھ دانان بو سمرچاويئ ئاڧئ بھئتھ پاراستن دگھل كومكرنا ئاڧئ ب شئوھكئ درست دا كو داخوازئئن جفاكي و دارايئ ب جھجھئن دگھل خزمھتئن ئاڧا بھرمايئ و ئاڧرئزيا ساخلم بو ھمھي خھلكئ.

ھمروھسا دابئنكرنا داخوازئئن دھسپئكى وھك ئاڧ و كھرھب يا گرنكا بو پاشروژا ھمئما مھ. ئكومھتا كوردستانھ دقئت ئاڧئ ب رئفھبھت ب شئوازكئ ھمھي جفاكي ب خو بگريت و داخازئئن دھسپھكى بو ھمھي خھلكئ دابحن بكمت ژ بو ئاڧدانبئيا پشتئ داعش.

خزمھتئن كئم دھ بھن جھئ كئم ئاڧدانبئئ و كھم ئاشتئئئ. گرنكئن وھسا دھ گھلمك باندر ل دئف خو ھمئ كو دھ بھن ئالوزى ژ بو ئاشتئ و تھناھبئيا ھمئئئ.

وھك پارئزگرارئ دھوكئ، ئەز شانازم كو ئەف كارئن ھامئئنھ دانان ژ بو ژئنگھھا دھوكئ. ئەز داخواز دكھم ژ ھمھي ھمفكاران كو د ھارئكار بن بو ب جھئنانا ئئ ستراتيجيئ و دپشكداربئ بو پئشئيارئن وئ.

فھرھاد آمئن

پارئزگارئ دھوكئ

1. کورتھیا ریقبہری:

ٹاف پارچہکا کہلتورئ مه و کہساتیبا مهیه. نم ٹافی ب کار د نینین بو فہخوارنئ، سرشوشنتئ، و کار و بارین کہیفئ؛ ٹاف پئشہسازی د دمتہ کار، ٹافدانا کشتوکالی دکمت، ٹیکوسیستمہ، گہشتیاری دمداری دکمت.

بہشئ ٹاف و ٹافریژیا ساخلم گلمک نالوزی ہمنہ کو دیارہوینا ژ گھورینا ہواہی، کہماسیبا ریقبہرنا ٹافی و ٹافریژیا ساخلم، دارابی و ریقبہری، بینہسازیبا لاواز، و ہفکاری و ہاریکاریہکا لاواز. دا کو فہ گرژئی دہرباز بین، ستراتیگیہک دیارگری پئدقیہ.

ٹہف ستراتیجیہ ہاتیہ دانان ب ریکہکا ہفکاری ب ریبا جیگریں ریقبہریا، ریکخراوا، و ٹاجانسین کو کار دکمن د بہشئ ٹافی دا و خزمہتا خلمکئ دھوکئ. کہمبونا ژیدہریں ٹافی دیار دکمت دگمل بہرپیرسیاریبا خلمکی، حکومتئ، و جفاکا سقیل بو ریقبہریں و پاراستئ و ہمول ددت ب کار ٹینانہکا دمداری یا ژیدہریں ٹافی ل دھوکئ. چوار بہرہست د ہینہ دہستیشان کرن بو سالا ۲۰۲۳:

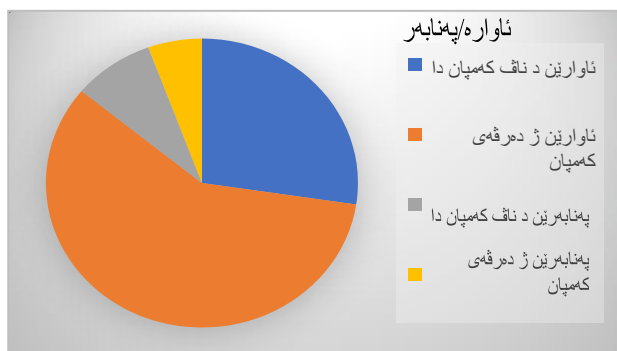
1. زانیاریں حاف و ٹافریژیا ساخلمی دئ ہینہ دہستیشانکرن و بہرہست بن بو ہمی خلمکی (ب تابیہت کوالیتی و ژمارہ).
 2. ب ریقبہرنا خزمہتین ٹاف و ٹافریژیا ساخلمی ب ریکہکا دمداری ب پاراستنا ژینگہئی و ژیدہریں ٹافی دگمل فہرسہندین دارابی.
 3. بہشئ ٹاف و ٹافریژیا ساخلم بہیتہ ب ریقبہریں ب شتوازمکی ہفکاری دناقہرا ریقبہریں گریڈای.
 4. پارقبہرنا زانیاریں ٹاف و ٹافریژیا ساخلمیہ دگمل خمریداران و خلمکی.
- ٹہف ستراتیجیہ ریکان و ریزمانان دیاردکمت ژ بو رہقبہرنا زانیاریان، دیفچون، ستانداردین خزمہتی، و ب ریقبہریں دگمل خزمہتا خلمکی و پشکداریا خلمکی.

2. داناسین

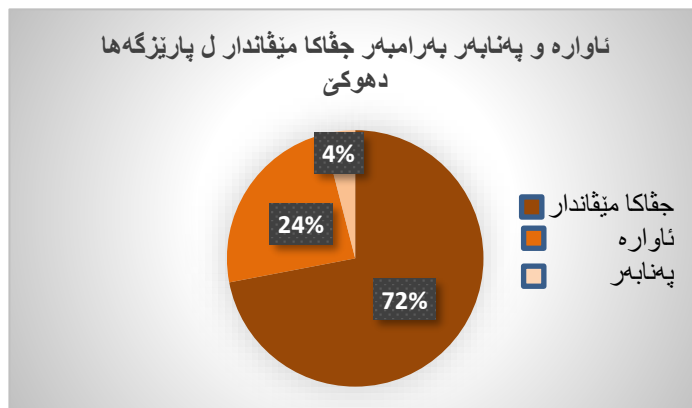
پاریزگہہا دھوکئ دکمفتہ روزٹافیبا باکورئ عیراقئ. روبہری دھوکئ نیزیکی ۱۰۹۷۲ کم۲. باژیری دھوکئ ٹیک ژ باژیریں ساراکی بین ہریمہ کوردستانئ یہ. ژمارا خلمکی ۴۰۹،۸۵۴ کہسن (ہیفا ۲۰۱۸۱۰). باژیریں دی بین مہزن پیک دھین ژ زاخو، نامیدی، سیمیل، و ٹاکری. ژمارا خلمکہ پاریزگہہہ ۱۵۵۷۰۲۱ کہسن. پتری ۷۴٪ خلمکہ پارمگہہا دھوکہ ل باژیران دژین، و نیزیکی ۲۶٪ ل گوندان دژین. ژمارا خلمکی باژیران د ہمتا چاقہریکرن کو زیدہ بیبیت ب ریژہیا ۲۹٪.

پاریزگہہا دھوکئ نیزیکی ۸۶۵۰۰ پنابہر و ۵۳۰۶۰۰ ناواران خودان دکمت ژ بہر گرژیبیا و شہری داعش. ۳۵٪ ژ وانال کہمیان دژین (۱۷ کہمپین ناوارا و ۴ کہمپین پنابہرا) و نیزیکی ۶۵٪ ل ٹاف جفاکا میٹاندار دژین ل سہرانسہری پاریزگہہا دھوکئ.

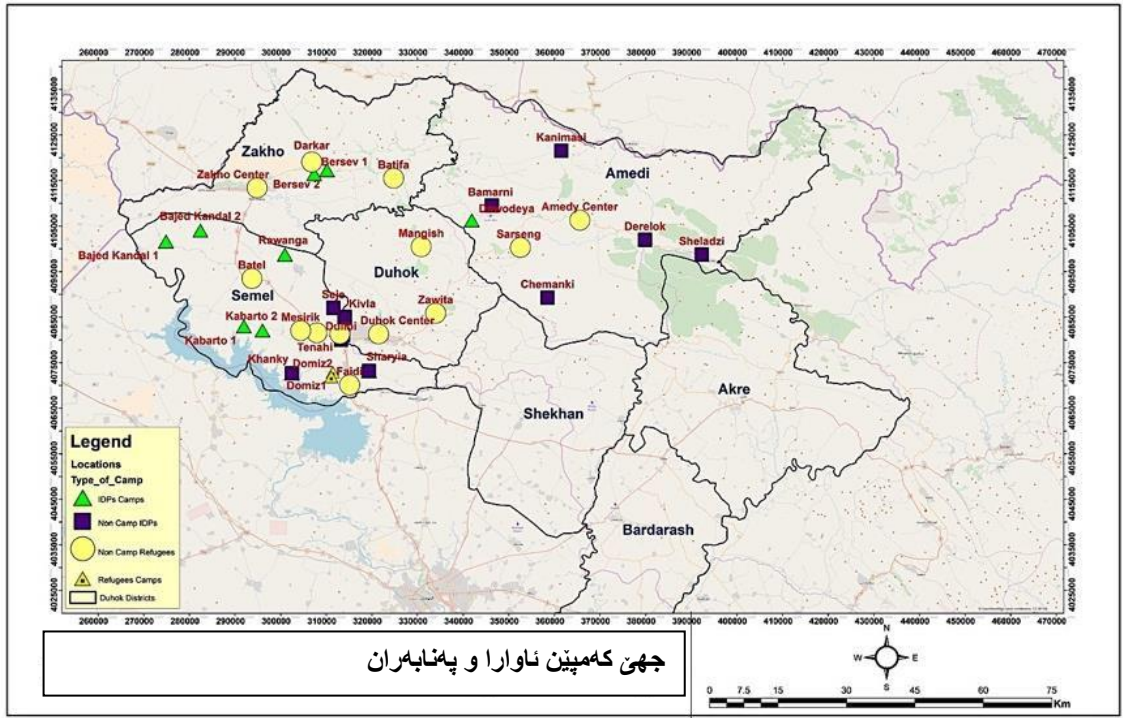
ژمارا مہزن یا کوچہونئ ہویئ ٹہگہر کو گلمک نالوزین مروفایینی دروست بین کو دہرباز بو ژ شیانین حکومتئ. نہتہوین یہگرتی و ٹاجانسین مروفایینی و پئشہچون ہاریکاری پیشکئشی حکومتہا ناخوبی یا دھوکئ کرینہ دا کو داخازین پنابہر و ناواران ب جہینن و مک پاراستن، ٹاف و ٹافریژیا ساخلمی، خواندن و تہندروست.

وینئ ۲: جہئ نیستہجیبونا ناوارا/پنابہرا.

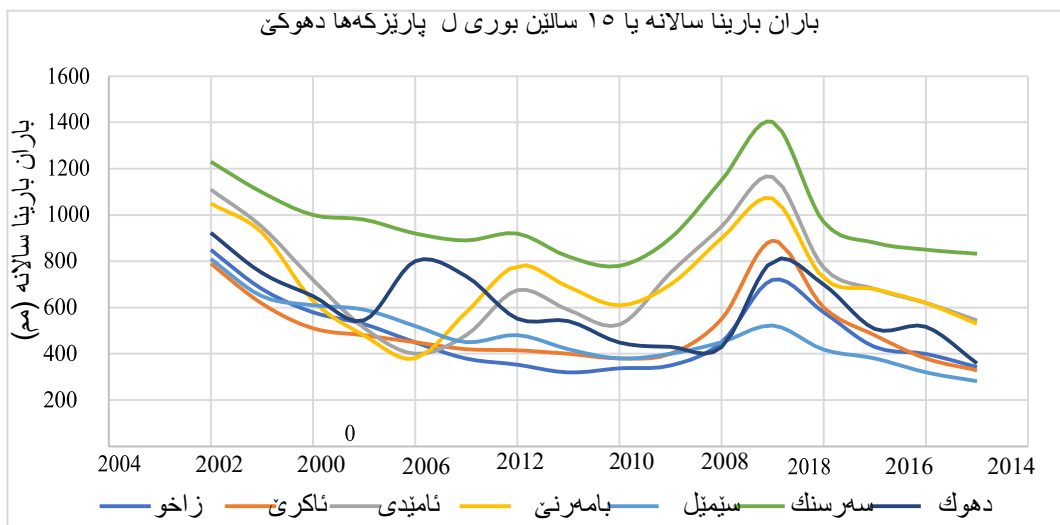
وینئ ۱: نہرامبہری ناوارا/پنابہرا بہرامبہر جفاکا میٹاندار

وئئى ٣: جھئ کھمپئن ناوارا و پھناپھرا.

ب کار ئینانا ئاقئ زیدھ بویھ ژبھر هاتنا ژمارهکا زوور یا ناواره و پھناپھرا و همتا نهکا زهدا دبیت ژبھر ریژمیا زیدھبونا خهلکی. ههروسا مهزنبونا باژمريا، پئشهسازیا و کشتوکالی دگهل خراب ب کارئینانا ژیدھرئین ئاقئ زوور کھدخواری دانا. ب کار ئینانا ئاقئ ل ههرئما کوردستانئ ب جور و جورھ کو ژ ٣٥٠ تا ٥٥٠ لتر بو ههر مهسکی د روژئ دا، ههروسا گهل هندا بونا ئاقئ کو دگههئته ٥٠ تا ٦٠٪ ژبهر گرئدانئین نه یاسایی و قولبوئئ. دهئتا چاھرئیکرن کو ب کار ئینانا ئاقئ زیدھ بیت ب ریژمیا ١٥.٨٪ ل ساللا ٢٠٢٣. خراب کارئینان ده ب شهوکی ئالوزبیان بو ژیدھرئین ئاقا ههرئما کوردستانئ چئکھت. دگهل ههولئین کو د هئنه کرن بو پئئئختنا بئنهسازیا ههرئمی، کوالئتیا خزمهتئین ئاقئ دمحن لاواز.

ههروسا، عیراق یا د کھما باران بارئینئ دا دبوریت، دگهل کھمبونا ژیدھرئین ئاقئ کو ژ نهگھرئ گھورئنا ههویئ چئدئین. باران بارئنا سالانه یا ١٥ سالئین بوری ل پارئزگهها دهوکی د هئنه دیار کرن ل نهخشهئ

وئئى ٤: باران بارئنا سالانه ل پارئزگهها دهوکی

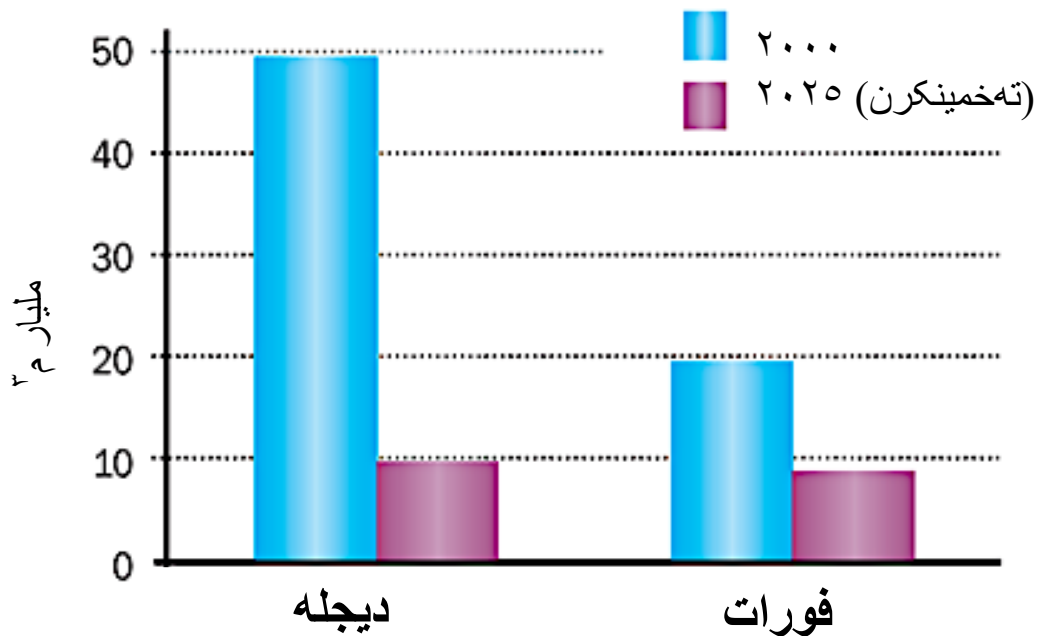
نهخشی ل خواری دیارگری دموروبهرین پاریزگهها دهوکی دیاردکمت دگمل کیمترین بلندترین بهلاقرنا بارانبارینه. زاخو و سیمیل و بهردرهمش کیمترین بارانبارین دیارگریه.

وینئ ۵: کیمبونا بهلاقبونا بارانبارینی

د ۵ سالین داهااتی دا، دئ ژیدهرین سهرمکی بین ئافا عیراقی (رویاری دجله و فورات) کیم بن ب ریژمیا ۵۰-۸۰٪ ژ ریژمیا هاتیه دابین کرن ئافا سهر رویی عهردی یا سالا ۲۰۰۹. نهفه دزقریته کهمبونا ئاقی، کو ده ئالوزیبان گههینیتیه ناوچی، و هس و مسا ئاقرنا بهنداقا ژ لایی ویلاتین دموروبهر. هندهک راپورت دیار دکهن کو دجله و فورات ده هسک بن ل سالا ۲۰۴۰ (IAU, 2010).

ئافوسهرییا هاتنا ئاقی بو ئافا عیراقی

وینئ ۶: ئافوسهرییا هاتنا ئاقی بو ئافا عیراقی

دگهل هندئى كو ئاڤا بن عمر د پشكا مەزن يا ئاڤى پيكدىنيت، لى هيچ كار ناهيټه كرن دا لو ژماره و رهوشا ئاڤى بهيټه ديار كرن ب رمكين زانستى. ههروهسا، جه كار ناهيټه كرن دا كو بيريئ ئاڤى بين نه ياسايى بهيټه گرتن. هيچ ئامار ئ نينن كو ژمارا بيريئ ياسايى ل ههريمى بهيټه ديار كرن. نويترين ئاماره بين نه فەرمى ديار دكهن ژ ريفهبريا ئاڤا ژير زمڤى ل دهوكى ديار دكهن كو ۳۶۲۰ بيري د ياسايى نه بو فهخوارنى، ۱۲۵۰ بو كشتوكالى، و ۴۲۵ بين نه ياسايى.

ئاڤا پيساتيئ د هيټه كومكرن د تانكين بن مالان. گهلهك پيساتيئيه دروست دكهن كو ريفهبرنهكا دروست بو بهيټه كرن دا كو تهنروسشيا خهلك و ژينگههئ بهيټه پاراستن. باهراپتر ژ مالان تانكين خو بين پيساتيئ د ماوين دريژ دا خالى دكهن يان ومكوو تزي دبن. ههردوك ئاڤ، يا پيس و يا پيساتيئ (توالنيئ) نا هيټه پاككرن ئ د هيټه برن بو ئاڤ ژينگههئ ب دوراتيا ۳ تا ۱۵ كم ژ باژير و كهپان. كهپا شاريا ئاڤا پيس دههيتا پاككرن بهري ريشتنئ و كهپا كابرتو ئاڤا پيس دگهل هندهك ئاڤا پيساتيئ ژ كهپا دومحز دههيتا پاككرن.

ب چافومرگرتنا وان خالين هاتينه باس كرن بو پاشهروژا پاريزگهها دهوكى، ستراتيجيكا ب هيز يا پنتفيه ژبو پيشهخستنا بهشى ئاڤ و ئاڤرئيا ساخلميه.

3. گرژیین ناف و نافریژیا ساخلم ل پاریزگهها دهوکی:

پاریزگهها دهوکی گرژیین هین د بهشی ناف و نافریژیا ساخلم دا کو د هینه دابیشکرن بو فان پارچا:

گوهورینا ههوابی:

- دهوک گهلمک کیشهیین کهمیونا ئافی دبینیت. هاتنا ئافی ژ دجله و فوراتی یا هاتیه کیمکرن ب ریژهیا ۳۰٪ ژ سالین ۱۹۸۰ و د هینه چافریکرن کو کیم بیتن ب ریژهیا ۸۰٪ د ۵ سالین بهیت دا. یهف کیشهیا ئافی ده گهلمک نالوزیان نیخیته بهرامبر ئافا فهخوارنی، کشتوکالی، و بهرهمینانا خوارنی.
- بارانبارینا سالانه ل پاریزگهها دهوکی د ۱۵ سالین بورج دا یا کیم دبیت. کیم بارانبارینا زفستانا ۲۰۱۷-۲۰۱۸ بو نهگهری هافینهکا هسک ل ۲۰۱۸. دگهل کهمیونا ناف، و گرژی لسهر ژیدمرین ئافی، دئ داخوازی ژی زیدهن. ناف د هینه دیارکرن و مک فاکتورهکا سهرمی بو ناسایی بونا ههریمی.
- **بریقهبرنا ژیدهرین ئافی و نافریژیا ساخلم، پارهپیدان و فهرمانداری:**

- ژیدمرین ئافی ناهینه ب ریقهبرن ب شیواز مکی بهردهومی و ژمارمکا زوور یا ئافی د هینه ژناف برن ب رینیا خهلمکی ژ بهر دیفچونا لاواز، ژنقدتین کیم، و کیم پیکنینانا زفراندنا نرخی کو روددن ژ نهگهری گرژیین دارایی، خزمتین لاواز، کهمداراییا بهشان. ههروسا، بهشان کیم حمز یا هه ی دا کو کاری پیشیخن. رولئ حکومهتی د دیفچونا دا یا کیمه، و پاریزگهان کانینا تهکنیکی نینه کو فان لاوازا چار سهرکمن ژ بهر کمه و لاوازا نفیسینا راپورت و داتایان.
- ب ریقهبرنا شیانین بهشان د کیمن. گهلمک ریقهبری و فهرمانبه ب باشی کار دکهن، بالی ب پشتچاقرنه بهشی ئافی د سالین بوری دا گههانیه تومارکرنا لاواز، کمه تیگههشتنا سیستهمی، و کیماسیین کادری. سیستهمی نوکا بهردهست نهو شیان نینن بو پلاندانان، بودجهکرن، و ب ریقهبرنی.
- ریقهبرنا داتا و کیمیا داتایان یا هه ی بو بهشی ناف و نافریژیا ساخلم. کیماسی یا هه ی د ناگاهیین کوالیتیا ئافی، ب کارنینانا ئافی، و چ کار نا هینه کرن دا کو ب رییهکا زانستری ژماره و شیوازی ئافا ژیر زهوی بهینه دیارکرن.
- سیستهمی پارهدانئ به لاوازه. ئیکهم تشتت پارهدانا سالانه نه یا پیشهنگه ژ بو ب جهینانا پروگرامین و بهر هینانی، ب تاییهتی دهمی لهقلی پارهدانئ یا گشتی د نا ناسایی بیت. دووم تشتت ههروسا بهشی ئافی دقیت ههفرک بت دگهل بهشین دی بو اریشین دارایی. و یا سیی دقیت یاساین پارین گشتی و هسان چهکمت دا کو سهروکین بهشان بودجهی ب کار بینیت. نهفه دینه هوکاری کمه پارادانانا بهشی ناف و نافریژیا ساخلم.
- چارچوقهیا سازومانا یه بهردهست تیرا نینه کو بهردهستین بهشی ئافی ب جهینیت دناف دهمهکی دیارگری دا، یان ژی پارین گشتی ب ریکهکا باش ب هینا کارینان، یان ژی فاسیلیتیا ب باشی بهینه ب ریقهبرن. چ بناغین یاسایی نینن، یان ژی یاسا یان ستراتهجی دناف بهشی دا و ههروسا کومکرنا پاران یا کیم (پیقهبرین ئافی). رول و بهرپرسیاری گهلمک جارن د ناف ئیکدا نه.

- **بینه‌سازی:**
- بینه‌سازی نافی پیش‌تخت‌سنگ پتقیه ژبر ریقه‌برنا لاواز و پشت‌هاقتنا و کم و بهر هینانه، هر و سا ژبر ژمارا مزین یا ناواره و په‌نابهران.
- نافی پیس، نافی پیساتی، و نافی سولینان ب شیومکی درست ناینه ب ریقه‌برن و راسته‌خو د هینه برن بهر هف ژینگه‌هی کو دبنه نه‌گه‌ری مترسین ژینگه و تندرستی.

- **هه‌فکاری و به‌کبونا به‌شان:**
- هه‌فکاری یا کیمه دنافی‌هرا اجانسین حکومتی کو دبنه نه‌گه‌ری کمکاری گله‌ک ریقه‌بریان و نرخ‌کاری زهدا دین. تیکه‌لبونا رولان و به‌ریرسیارمتیا که‌سانین گرنگ دببته نه‌گه‌ری گرژیان و کیمگه‌هاندنا خزمه‌تان، کو دزقیته که=تیماسیا پلاندانانی و دابه‌شکرنا نه درست یا نافی ل شوین و دمی.
- کیماسی د به‌شداریکرنا خه‌لکی د تیگه‌هستن، پلاندانان، و ب ریقه‌برنا نافی و نافی‌ژیا ساخلمی دا. خه‌لک زی ب زی تیناگه‌هن گرنکیا نافی و هرکی خو نزانن د کارنینانا نافی گشتی و نافی‌ژیا ساخلم دا.

4. دیتنا دیر یا که‌رتی نافی و نافی‌ژیا ساخلم د پاره‌زگه‌ها دهوکی دا:

"اب ریقه‌برن و پاراستنا نافی دهوکی ب شیوازه‌کی کو کوالیتی ئ هه‌بونا وئ بمینیت بو خه‌لکی و ژینگه و دارایی دا، د دمی نوکه و پاشه‌روژئ دا، ب هه‌فکاری به‌ره‌ف یه‌کبونا مافین مروقان دا کو نافی و نافی‌ژیا ساخلمی بو هامیبیان به‌ر دست بیت".

بر ریقه‌برن و پاراستنا نافی دببته هرکه‌کی نافی‌بنا حکومت و شاره‌وانیان و پیشه‌سازیان و تاکه‌که‌سان. مه همیان رول یه هه‌ی د فی کاری دا. خه‌لک دقیت یی هه‌بیار بن کا چند نافی بکار دینن و دست ب پاراستنا نافی بکن و ژینگه‌هی بیاریژن.

ناف ژیده‌رکی شروستی کو گله‌ک پتقیه بو فه‌خوارن و سه‌رشوشتن و کارین که‌یفی و دببته هوکاتی کارکرنا پیشه‌سازیان و کشتوکال و گه‌شت و گوزاری.

ب ریقه‌برنا نافی و نافی‌ژیا ساخلم ده دببته نه‌گه‌ری پیش‌تخت‌سنا و پتر تیگه‌هستن ژیده‌رین نافی و ب کار نینانا فان زانیاریان دئ دببته هوی پیش‌تخت‌سنا دارایی و ب جهننانا ریقه‌برنا ردی‌خایم ب رینا هه‌فکاری نافی‌بنا همی پشکداران و پتر زانیاریان بو خه‌لکی به‌هتا به‌لافکرن.

5. نامانجین ستراتیجی:

ل دویف نالوزین نوکا همین د بهشی ئاف و ئافرئیزیا ساخلم دا، دقیت پاشروژا دهوکی بهیته ب چاقرن دگهل خالکی. ژبر هرندئ، چوار نامانجین ستراتیجی هاتنه دانان کو بهینه بجه نینان ناقبهینا سالین ۲۰۱۸-۲۰۲۳.

1. زانیارین حاف و ئافرئیزیا ساخلمی دئ هینه دستنیشانکرن و بهردهست بن بو ههمی خهلی (ب تایبته کوالیتی و ژماره).
2. ب ریقهبرنا خزمهتین ئاف و ئافرئیزیا ساخلمی ب ریکهکا دومداری ب پاراستنا ژینگههی و ژیدمرین ئافی دگهل فهرسندین دارایی.
3. بهشی ئاف و ئافرئیزیا ساخلم بهیته ب ریقهبرن ب شیوازهکی ههفکاری دناقبهرا ریقهبرین گریدای.
4. پارقهکرنا زانیارین ئاف و ئافرئیزیا ساخلمیه دگهل خمریداران و خهلی.

6. بوچون و بنه ماین پیشاندانا ری:

دا کو نامانزین هاتینه باسکرن بهینا نهجامدان، یهف خالین بوچونی دقیت بهینه کرن:

1. زانیارین حاف و ئافرئیزیا ساخلمی دئ هینه دستنیشانکرن و بهردهست بن بو ههمی خهلی (ب تایبته کوالیتی و ژماره).
 - a. کومکرنا زانیاریان و دیفچونا سیستمی بهیته باشکرن.
 - b. راپورتین ناسایی بهینه چهکرن ل سهر کوالیتی و ژمارا ئافی.
 - c. زانیارین گشتی بهینه پهیدا کرن بو خودان دهستهلات، خمریدار، و خهله گشتی ل دوور ژماره و کوالیتیا ئافی.
2. ب ریقهبرنا خزمهتین ئاف و ئافرئیزیا ساخلم ب ریکهکا دومداری ب پاراستنا ژینگههی و ژیدمرین ئافی دگهل فهرسندین دارایی.
 - a. پیچبونا ئافی ب رییا فیزیایی بهیته کیمکرن ب ریکا پیشنیختنا بینهسازیی و کونترول کرنا فشارئ دناقبهرا وانه.
 - b. کیمکرنا ژمارا بیرین نه یاسایی و پهیه نندین نه یاسایی.
 - c. بیناسازییا ئافرئیزیا ساخلمی ب هیته پیشنیختن.
 - d. پیشنیختنا سیستمی دابینکرنا ئافی.
 - e. ئافا ویس بهیته رشتن ل جهین دهستنیشانگری.
 - f. توانییا وزی بهیته پیشنیختن ب ریکا بیناسازییا مودیرن و ب کارنینا ژیدمرین وزی بین بهینه نویکرن وهک تهختین ههتافی ژبو ویستگههین دابینکرنا ئافی و بیران.
 - g. ویقهبرین ئافی بهینا دانان.
 - h. کومکرنا پارهی بهیته زیدهکرن ب ریکا ریقهبرنا و دانانا ژیدمران بو پارتین سییه.
 - i. دانانا کامپینهین هوشداریی لسه پاراستنا ئافی.
3. بهشی ئاف و ئافرئیزیا ساخلمی بهیته ب ریقهبرن ب شیوازهکی ههفکاری دناقبهرا ریقهبرین گریدای.
 - a. ههفکارییا ناقبهرا بهشین گشتی و تایبته بهیته پیشنیختن.
 - b. گروپین تیماتیکی بین خمریداران لسه ناریشن سهرکی بهیته دانان.
 - c. میکانیزم بهیته دانان بو پیشنیختنا و پشکداریکرنا نافرمتان د بهشی ئاف و ئافرئیزیا ساخلم دا.
 - d. گفتوگو لسه ناریشن رهگزی ل بهشی ئاف و ئافرئیزیا ساخلم دا بهیته کرن.
4. پارقهکرنا زانیارین ئاف و ئافرئیزیا ساخلمیه دگهل خمریداران و خهلی.
 - a. پهیه نندیهکا ستراتیجی بهیته پیشنیختن و ب جهنinan.

دگهل نارمانجین پیشنیخستنا بهردوامی (SDGs)، ئەف بنه‌مایین ل خوارئ دیارکی ده بوچونا ب جهئینانا ستراتجییکهن. **پاراستن و بهرپرسیاره‌تی**: ئاف دقیت بهئته ناسکرن وهک ژیده‌هکی گرنگ دگهل پاراستنا ب بهرپرسیاره‌تی ب کارئینانا ئافی. کیمکرنا جیاوازیین نه یاسایی و باشکرنا بهرپرسیاره‌تی ل ههمی ئاستان. **بهردوامبوئی**: ئینانا دیتنا درێزخایهن بو پاراستنا ژینگه‌هه‌کا تهن‌دروست. بهردوام بون ب خزمه‌تین کوالیتی، بهکسانیا و پیشنیخستنا ره‌گه‌زی، و پیشنیخستنا خاوه‌نداریی. **سه‌رپه‌رستی**: پونیزین بهئته دانان بو چهوانیا کارتیکرنا ههمی کهسان د پاراستن و ب رێقه‌برنا ئافی دا. باشکرنا کاریگه‌ریی وهک حکومهت به‌ره‌ف ئافا فه‌خوارنئ و ئافرێژیا ساخه‌م و پاقریئ، هه‌روه‌سا فه‌رمانده‌ریا به‌شی ئافی و دارایی و دامه‌زراوه‌میا. **هه‌قه‌بشی و نویکاری**: ده‌رفه‌ت بهئته دانان بو هه‌قه‌بشی و نویکاریا ب رێقه‌برنا ئاف و ئافرێژیا ساخه‌م. **روونی و په‌یوه‌ندی**: پینشقه‌چون دئ هینه به‌لافکرن بو گشت خه‌کی و زانیاری دئ هینه به‌لاف کرن. **به‌رخودانی**: پیشنیخستنا به‌رخودانیی بهئته کرن و لئاخستنا پروگرامین مرو‌فایه‌نی و پیشنیخستنی.

گریدان 1: سیناریو